Marzec. Nr. 3. 1872.

PRZEWODNIK GOSPODARSKI

Dodatek do „Rolnika“

Nakładem redakcji. — W komisie księgarni Gubrynowicza & Schmidta.

O rozwożeniu nawozu na pole.

Chcę tu mówić o tem, w jaki sposób należy gnój po polu rozwozić, czyli jak i gdzie należy gnój z fury rzucać, ażeby pole wszędzie jednakowo było zaścielone, gdyż dotąd niestety jeszcze wiele znajduje się folwarków, gdzie gospodarz już się zwykł pochwalić, jeźli gnoje powywoził, nie troszcząc się wcale o to, jak je tam na polu porzucano. Często widać kupki gnoju tak gęsto poustawiane, że po rozścieleniu znaczna część kupek nietkniętych zostaje, zkąd potrójna wynika strata. Najprzód, gdzie po rozścieleuiu gnój jeszcze zbywa, tam go niezawodnie za grubo rozścielono, a gospodarz przegnoiwszy prawdopodobnie pole, nie wiele na niem zwłaszcza w pierwszym roku żyszcze; powtóre stracił część nawozu, którymby inną przestrzeń pola mógł polepszyć, a nareszcie pozostałe kupki ładując drugi raz na fury i rozwożąc je, tem samem nie potrzebnie jedną robotę dwa razy wykonuje. Najczęściej jednak zdarza się, że więcej gnoju w pole wywożą niźli pole potrzebuje, lecz najnieregularniej go rzucają; następnie przy rozścieleniu tam gdzie go za wiele, mieszczą wszystek na miejscu, a gdzie go za rzadko, później dowożą. Takie postępowanie pociąga za sobą wielkie straty, a każdy gospodarz powinien usilnie starać się o to, ażeby nawóz na jego polu był jak najrówniej rozścielonym, co nie da się innym sposobem uskutecznić, jak dokładnem pomiarem pod każdą kupkę gnoju. Kto zamierza dać na pole pół nawozu, musi gnój dokładnie rozmierzyć i w małych kupkach porzucać, inaczej dana ilość gnoju do rozścielenia pola nigdy mu nie wystarczy.

Otóż dla ułatwienia rachunku, w jakiej odległeści pojedyncze kupki rzucać należy, ułożyłem dwie tabele, któremi jeszcze wielu gospodarzom, daj Boże, żebym się przysłużył.

Pierwsza tabela służy dla pola, które się orze w zagony, i na którem bruzdy są wyraźne. Rozumie się, że zagony mają być proste i na pewnym kawałku pola n. p. na jednej ryzie wszystkie zagony jednakowej szerokości. W tej tabeli podana jest odległość na rozmaitą ilość nawozu, to jest począwszy od 40 fur na morgę n. a. aż do 100 fur, postępując zawsze co 10 fur i zarazem oznaczoną jest trojaka odległość, to jest w przedziałce I. odległość jeśli gospodarzowi wypada zwalić całą furę gnoju na jedną kupę, inna odległość w przedziałce II. jeśli z jednej fury potrzeba zrobić dwie kupki, a znowu inna odległość w przedziałce III. jeśliby furę na trzy kupki rozdzielić należało. Przytem rozmiar obliczony jest na rozmaitą szerokość zagonów, począwszy od dwóch sążni czterech stóp, aż do sześciu sążni, postępując zawsze co dwie stopy. Układ tabeli wskazuje jej zastosowanie.

Ktoś ma n. p. zagony szerokości 3°, 4', czyli jedenastołokciowe, a chciałby na morgę dać 70 fur gnoju, i każdą furę dzielić na

dwie kupki. Otóż patrzy na kolumnę, nad którą napisano 70 fur, tą kolumną ciągnie na dół, aż przyjdzie do rubryki, na której po lewej ręce wypisana szerokość zagonu 3⁰, 4'. W tej rubryce w przedziałce II. znajdzie miarę 3 sążni 8 cali, to znaczy: w danym wypadku należy jedną kupkę od drugiej rzucić w odległości 3⁰, 8'' mierząc zawsze wzdłuż zagonu, na każdym zagonie z osobna. Odległość kupek powinna być ile możności zbliżoną do szerokości zagonów. N. p. na zagonie 3sążniowym powinno się z jednej fury trzy kupki robić, dopiero gdyby wypadło dać 80 fur lub więcej na morgę, tam wypada furę na dwie kupki dzielić. Ktoby miał 3 sążniowe zagony i chciał na morgę dać 40 fur gnoju, zbłądziłby bardzo, gdyby całą furę na jedną kupę zwalił, albowiem takie kupy oddalone by były od siebie o 13⁰ 2'; rozścielanie gnoju z tak odległych kupek jest bardzo mozolne. Tak samo zbłądziłby gospodarz, gdyby mając 6 sąż. zagony i dając 80 fur na morgę, chciał fury na trzy kupki dzielić i odległość takich kupek nie wiele nad jeden sążeń wynosiłaby, co pociągałoby niepotrzebną stratę czasu przy mierzeniu i ciągłem zatrzymywaniu fur przy rzucaniu gnoju. Przy szerszych zagonach gospodarz lepiej sobie postąpi, jeźli takowe będzie uważał jako dwa zagony, mające połowę szerokości i weźmie rozmiar od zagonów odpowiednich, przezcoby gnój na zagon przyszedł we dwa rzędy.

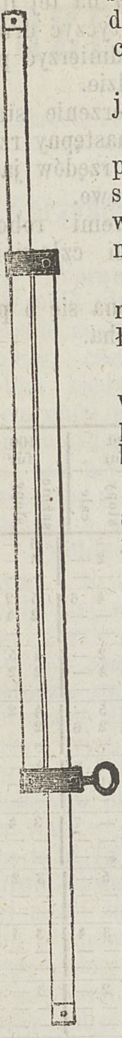
Z tych powodów w niektórych przedziałkach, gdzie wzajemna odległość kupek w porównaniu z szerokością zagonów byłaby za wielką lub za małą, rozmiar nie jest podany jako niedający się nigdy zastosować, i w takim razie należy brać rozmiar innych przedziałek.

W niektórych pozycjach dla uproszczenia miary policzono 10 lub 11 cali jako całą stopę, również pominięto 1 lub 2 cali nad stopę a różnica powstała z tej niedokładności nie wynosi na morgę więcej jak jedną furę. Tąk samo różnica w ilości nawozu nie wielką będzie, jeźliby zagony były cokolwiek szersze lub węższe niźli w tabeli podane.

Ponieważ na łanach rozmaitych mogą być zagony rozmaitej szerokości, i. na różne łany rozmaita ilość nawozu daje się, przeto i odległość pojedynczych kupek gnoju od siebie bywa rozmaita. Dobrze więc będzie jeźli gospodarz przysposobi sobie miarę rozsuwaną, którą wszelaka odległość bardzo wygodnie da się mierzyć. Miara taka składa się z dwóch łat półtora sążnia długich, dwa cali szerokich, wyrzniętych z półtoracalowej jodłowej deski. Jeden koniec łaty zakuwa się w zwyczajną rychewkę, drugi zaś koniec zaopatrzony w żelazną szlufkę do łaty przybitą tak, że drugą łatę wygodnie przez nią przeciągnąć można; nadto u jednej szlufki wprawiona ma być śruba, którą obie łaty się ściska, aby się nie rozsuwały. Obok stojący rysunek daje wyobrażenie takiej miary.

Na jednej łacie strony wewnętrznej powinny być wyznaczone cale i stopy.

Wszelką odległość niżej trzech sążni mierzy się rozsuwając miarę do pożądanej długości. Jeźli odległość wynosi więcej jak trzy sążnie, naówczas rozsuwa się miara do połowy tej odległości i daje się dwie takie miary. N. p. chcąc mierzyć odległość 4⁰ 3' 8'', roz-

suwam miarę do długości 2^0 1' 10". Do mierzenia odległości dłuższych nad pięć sążni rozsuwa się miara do jednej trzeciej długości, i daje się trzy takie miary.

Przy mierzeniu na polu należy zachować następujące ostrożności:

1. Wymierzyć najprzód szerokość zagonów, najlepiej kilka zagonów razem i wziąść z nich przecięcie, następnie wedle ilości gnoju, którą na morgę dać chcemy, wyczytać z tabeli odległość pojedynczych kupek i rozsunąć miarę jak należy.

2. Pierwszą kupkę gnoju na każdym zagonie kłaść na połowę odległości całej, każdą następną kupkę na całą odległość.

3. Mierzyć zawsze środkiem zagona, lub jeźli gnój we dwa rzędy przychodzi, środkiem połówki, zamierzony punkt zaznaczyć ryskalem lub kłapciem gnoju, i baczyć by w to miejsce gnój rzucano.

4. Jeźli niektóre miejsca łanu mymagają silniejszego lub słabszego nawożenia, tam należy zmienić miarę, lepiej jednak zachować jednostajną odległość, a natomiast na kupkach gnoju dodawać albo ujmować.

Zawoziwszy tym sposobem jeden zagon, można od razu przejść o kilka zagonów dalej i mierzyć, zaś zagony pośrednie wyznaczać od oka celując zawsze do kupek na zagonie już zawiezionym. Ułatwia to nadzwyczaj mierzenie, a człowiek przy tem zajęty, będzie jeszcze miał nadto czasu, by pomagać przy zwalaniu gnoju z fury.

Jeźli wskutek uprawy ziemi, lub w zimie wskutek obfitych śniegów, zagonów czyli bruzd rozpoznać nie można, albo jeźli kto jeszcze tak nieszczęśliwie gospodaruje, że na jego polu są zagony krzywe, klinowate lub rozmaitej na jednym łanie szerokości, natenczas odległość kupek gnoju należy mierzyć w dwóch kierunkach, wzdłuż i w poprzek, a do wyśledzenia odległości kupek służy tabela druga. Obliczoną ona jest tak, że odległość w obydwu kierunkach jest jednakowa czyli że kupki z gnojem ułożą się w szachownicę. Kto n. p. chce dać na morgę 80 fur gnoju, i całą furę złożyć w jedną kupkę, znajdzie w tabeli pod l. 80 w pierwszej przedziałce odległość 4 sążni 2 stopy i 10 cali; taką też odległość powinny mieć kupki między sobą tak wzdłuż jak i wpoprzek łanu.

Chcąc furę dzielić na dwie kupki, będzie ich odległość 3^0 1', zaś na trzy kupki dzielić już nie wypada, gdyż przy tej ilości nawozu stałyby one zbyt blisko siebie, to też w tem miejscu jak i w niektórych innych odległość nie jest podaną.

Przy mierzeniu na polu należy uważać, żeby pierwszy rząd kupek koniecznie leżał w zupełnie prostej linji, więc pod każdą kupkę mierzyć od miedzy lub drogi, wzdłuż której pierwszy rząd przypada, jeźli ta miedza lub droga jest prostą; w przeciwnym ra-

zie należy pod pierwszy rząd wytoczyć linję prostą, i na tej linji gnój zwalić, następnie wzdłuż drugiej krawędzi pola wytyczyć drugą linję pod węgłem do pierwszego rzędu, i na tej linji odmierzyć pod kilka kupek gnoju miarę tę samą co w pierwszym rzędzie.

Założywszy sobie tym sposobem ramę, dalsze mierzenie staje się łatwiejszem, uważać jednak należy, ażeby każdy następny rząd gnoju leżał w linji prostej, i żeby wzajemne oddalenie rzędów jako też pojedynczych kupek w rzędzie było wszędzie jednakowe.

Myślący gospodarz znajdzie prędko sposoby, któremi robotę ułatwić i dokładnie ją wykonać można i obezna z niemi człowieka przy mierzeniu zatrudnionego.

Kto raz sprobuje gnój na polu rozmierzać, przekona się o pożyteczności tej pracy, i takowej nigdy podjąć nie zaniecha.

Tabela I
na jedną morgę n. a.

szerokość zagonów	kupek z jednej fury	40 fur			50 fur			60 fur			70 fur			80 fur			90 fur			100 fur		
		sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale
2° 4′	I	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—
	II	—	—	—	6	—	—	5	—	—	4	2	—	3	4	6	3	2	—	3	—	—
	III	5	—	—	4	—	—	3	2	—	2	3	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—
3°	I	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	6	5	2	—
	II	6	4	—	5	2	—	4	2	8	3	5	—	3	2	—	3	—	—	2	4	—
	III	4	2	8	3	3	4	3	—	—	2	3	4	2	1	4	—	—	—	—	—	—
3° 2′	I	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	5	2	—	4	5	—
	II	6	—	—	4	5	—	4	—	—	3	2	7	3	—	—	2	4	—	2	2	6
	III	4	—	—	3	1	3	2	4	—	2	1	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—
3° 4′	I	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	5	5	3	—	4	5	—	4	2	—
	II	5	3	—	4	2	—	3	4	—	3	—	8	2	4	4	2	2	6	2		—
	III	3	4	—	2	5	6	2	2	6	2	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4°	I	—	—	—	—	—	—	6	4	—	5	4	3	5	—	—	4	2	8	4	—	—
	II	5	—	—	4	—	—	3	2	—	2	5	—	2	3	—	2	1	4	2	—	—
	III	3	2	—	2	4	—	2	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4° 2′	I	—	—	—	—	—	—	6	1	—	5	1	8	4	4	—	4	—	7	3	4	—
	II	4	4	—	3	4	—	3	—	6	2	4	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
	III	3	—	6	2	2	9	2	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4° 4′	I	—	—	—	6	5	—	5	4	—	4	5	4	4	1	8	3	5	—	3	2	7
	II	4	1	8	5	2	7	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5°	I	—	—	—	6	2	5	5	2	—	4	3	5	4	—	—	3	3	4	3	1	—
	II	4	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5° 2′	I	—	—	—	6	—	—	5	—	—	4	1	8	3	4	6	3	2	—	3	—	—
	II	3	4	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5° 4′	I	7	0	4	5	4	—	4	4	3	4	—	—	3	3	—	3	1	—	2	5	—
	II	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6°	I	6	4	—	5	2	—	4	2	8	3	5	—	3	2	—	3	—	—	2	4	—
	II	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tabela II
na jedną morgę n. a.

bez zagonów	kupek z jednej fury	40 fur			50 fur			60 fur			64 fur			70 fur			80 fur			90 fur			100 fur		
		sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale	sążnie	stopy	cale
	I	6	2	—	5	4	—	5	1	—	5	—	—	4	4	8	4	2	10	4	1	4	4	—	—
	II	4	2	10	4	—	—	3	4	—	3	3	2	3	2	3	3	1	—	3	—	—	2	5	—
	III	3	4	—	3	1	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—